

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ З МЕТОДИКАМИ
НАВЧАННЯ**

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ
БАЗОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО
ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ**

Спеціальність «014 Середня освіта (Мова і література (англійська))»

ОС – магістр

Виконавець: Клімова В.Є.
студентка 2-го курсу,
групи СО МЛ(А)-2 (М)

(підпис)

Науковий керівник:
к. пед. наук, ас. Дядченко О.В.

(підпис)

Робота допускається до захисту:
Зав. кафедрою:
д. пед. наук, проф. Теличко Н.В.

(підпис)

«___» _____ 2021 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕРЕНЦІЇ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ.....	8
1.1 Вимоги до формування англомовної соціокультурної компетенції в учнів	8
1.2 Особливості формування соціокультурної компетенції у процесі навчання діалогічного мовлення у різних сферах спілкування.....	24
1.3 Типова комунікативна ситуація як основа формування соціокультурної компетенції у процесі навчання англійського діалогічного мовлення.....	35
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ.	42
2.1 Обґрунтування підсистеми вправ для формування англомовної соціокультурної компетенції.....	42
2.2 Комплекс вправ для формування соціокультурної компетенції в учнів з теми “The New Year and Christmas”.....	57
ВИСНОВКИ	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	90
ДОДАТКИ.....	100
SUMMARY.....	104

ВСТУП

Сучасний стан міжнародних зв'язків нашої держави зумовлює соціальне замовлення на спеціалістів, що практично володіють іноземною мовою (ІМ). Це, в свою чергу, відбивається на вимогах, що висувуються до освітньої галузі “Іноземна мова”: підготувати випускників загальноосвітніх шкіл (ЗОШ) до іншомовного міжкультурного спілкування. Ці вимоги знайшли своє відображення у Новій програмі з англійської мови (АМ) для загальноосвітніх навчальних закладів України, в якій зазначається, що ІМ – це засіб як міжкультурного спілкування, так і різнобічного розвитку особистості учня. Головна мета навчання ІМ у ЗОШ України полягає у “формуванні в учнів комунікативної компетенції, базу якої становлять комунікативні уміння, сформовані на основі мовних знань і навичок. Розвиток комунікативної компетенції залежить від соціокультурних (СК) і соціолінгвістичних знань, навичок і вмінь, які забезпечують входження особистості в інший соціум та сприяють її соціалізації в новому для неї суспільстві” [45, с.3].

Загальновідомим є той факт, що спілкування ІМ без знання особливостей культури народу, що спілкується цією мовою, неможливе. Таке спілкування уможлиблюється лише за умови володіння вербальними та невербальними засобами спілкування, адже розуміння лише значення слів, фраз, сталих виразів тощо недостатньо для адекватної комунікації з представниками іншомовної культури і потребує ще й розуміння того, що стоїть за цим значенням.

Ідеї про необхідність зіставлення мов (рідної та іноземної) та культур, паралельного вивчення мови і культури народу, що спілкується цією мовою, зародилися давно та залишаються актуальними й нині. Дослідження та численні публікації таких вчених, як Н.Ф.Бориско [5], Є.М.Верещагін [9], І.А.Воробйова [11], Л.П.Голованчук [14], Н.Б.Ішханян [24], О.О.Коломінова [27], Ю.І.Пассов

[40], Л.П.Рудакова [46], В.В.Сафонова [47;48], П.В.Сисоев [60], О.І.Селіванова [49], Л.Л.Славова [54], О.М.Соловова [57], М.О.Фаєнова [65]; D.Buttjes, M.Byram [72], L.Damen [75], C.Kramersch [78], G.Neuner [79], R.Scarcella [81], R.Oxford [80], В.Томалін [82] доводять це.

Хоча проблема вивчення мови і культури досліджувалася багатьма науковцями, проте оминалося увагою питання оволодіння учнями 5-9-их класів ЗОШ національно-культурними відомостями в процесі навчання ДМ.

Таким чином, об'єктивно зумовлена необхідність соціокультурного підходу до навчання АМ на сучасному етапі розвитку методики як науки, що знайшла відображення у Програмі для загальноосвітніх навчальних закладів, з одного боку, та відсутність відповідних методичних розробок, з іншого, зумовлюють **актуальність** проблеми нашого дослідження.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та практично розробити підсистему вправ для формування СКК в учнів ОШ при навчанні англійського ДМ.

Досягнення поставленої мети вимагало вирішення таких **завдань**:

- 1) уточнити поняття англомовної СКК та її компонентний склад;
- 2) охарактеризувати СК знання, навички і вміння, необхідні для здійснення міжкультурної комунікації представниками різних країн;
- 3) уточнити поняття “комунікативна ситуація” та відібрати комунікативні ситуації, необхідні для здійснення успішного міжкультурного спілкування учнями;
- 4) створити підсистему вправ для формування СКК в учнів у процесі навчання англійського ДМ та обґрунтувати її складники;

Об'єктом дослідження є навчання учнів ОШ англійського ДМ.

Предметом дослідження виступає підсистема вправ для формування СКК в учнів ОШ при навчанні англійського ДМ.

Практичне значення дослідження полягає тому, що розроблено підсистему вправ для формування СКК у процесі навчання ДМ; створено методичні рекомендації щодо застосування запропонованої підсистеми вправ на уроках АМ в учнів ОШ; запропоновано модель навчального процесу з використанням розробленої підсистеми.

Публікації. Основні положення та результати дослідження опубліковано в 2 статтях, із них 1 – у студентському науковому віснику, одна – у міжнародному виданні.

Структура та обсяг роботи зумовлені її цілями і завданнями. Робота складається з вступу, двох розділів, висновків. Текст роботи викладено на 106 сторінках.

ВИСНОВКИ

Теоретично обґрунтовано та розроблено підсистему вправ для формування СКК в учнів ОШ при навчанні англійського ДМ. СКК розуміємо як комплекс/ сукупність специфічних знань, навичок й умінь, необхідних для здійснення ефективного міжкультурного спілкування представниками різних країн.

1. В результаті дослідження визначено теоретичні передумови формування СКК в учнів основної школи у процесі навчання англійського ДМ та з'ясовано взаємозв'язок мови і культури народу, що спілкується цією мовою.

2. Уточнено соціокультурні знання, навички і вміння, навички й уміння ДМ, необхідні для здійснення міжкультурної комунікації представниками різних країн. Здійснений аналіз сфер комунікативної діяльності, тематичних блоків, які складають ці сфери, підтем/ субкатегорій та специфічних понять, дає нам можливість детальніше/ глибше поглянути на проблему міжкультурного спілкування і дозволяє зробити висновок, що процес навчання учнів ОШ англійського ДМ із СК компонентом повинен моделювати реальний процес спілкування, який так чи інакше відбувається у тій чи іншій сфері спілкування. Оскільки для учнів 5-9-их класів визначено як сфери, так і узгоджені з ними теми спілкування, в яких вони обов'язково повинні орієнтуватися, перебуваючи у країні, мову якої вивчають, а ці, в свою чергу, складаються з дрібніших, але на нашу думку, не менш важливих складників – ситуацій спілкування як умов виникнення/ протікання і завершення актів комунікації.

3. Уточнено поняття “комунікативна ситуація” та відібрано комунікативні ситуації, необхідні для здійснення учнями успішного міжкультурного спілкування. Визначено, що типова КС – це своєрідний комплекс як зовнішніх (об'єктивних, пов'язаних з умовами спілкування), так і внутрішніх (суб'єктивних, пов'язаних із суб'єктами спілкування) компонентів. У реальному процесі спілкування типові/ природні КС, які спонукають учня до використання ІМ як засобу спілкування, виникають, як правило, самі собою.

4. Теоретично обґрунтовано і розроблено підсистему вправ для формування СКК в учнів ОШ у процесі навчання англійського ДМ та обґрунтовано її складники. Створена підсистема вправ реалізована у трьох комплексах вправ для формування відповідної компетенції. Згідно з виділеним компонентним складом СКК (СК знаннями, навичками і вміннями), до підсистеми вправ для формування відповідної компетенції у процесі навчання ДМ включаються 3 групи вправ:

1) група вправ для оволодіння позамовними знаннями та навичками із СК компонентом, яка передбачає ознайомити учнів з новим національно-маркованим позамовним матеріалом. До цієї групи входять некомунікативні й умовно-комунікативні рецептивні та репродуктивні вправи – на імітацію, підстановку, трансформацію, ідентифікацію, відповіді на запитання, повідомлення або запит певної інформації, спонукання до певних дій тощо;

2) група вправ для оволодіння (формування, удосконалення і розвитку) лексичними навичками говоріння (ДМ) із СК компонентом. Метою цих вправ є ознайомити та автоматизувати дії учнів з новим національно-маркованим лексичним матеріалом. До цієї групи входять некомунікативні й умовно-комунікативні рецептивні та репродуктивні вправи – на засвоєння форми і значення ЛО (повторення за вчителем, групування слів за різними формальними ознаками, згадування і називання усіх видових понять при називанні певного родового поняття, вибір з ряду слів того слова, що (не) відповідає даній темі, тощо);

5. Запропоновано орієнтовний розподіл вправ і навчального часу. Сформульовано методичні рекомендації щодо формування СКК в учнів основної школи при навчанні англійського ДМ.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>